

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΟ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ

ΤΑΞΗ: Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ

ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ
ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΚΕΙΜΕΝΟ 1

Πείραμα Μίλγκραμ: Η τρανή απόδειξη του κοινωνικού κομφορμισμού

Ενώ οι ανθρωπιστές διατείνονται την υπεροχή της ατομικής συνείδησης, επιμένοντας ότι η ηθική κρίση του ατόμου πρέπει να υπερισχύει της αρχής, όταν αυτές οι δύο βρίσκονται σε σύγκρουση, ο Στάνλεϊ Μίλγκραμ, ψυχολόγος στο πανεπιστήμιο του Yale, αποφάσισε να ελέγξει πειραματικά εάν και μέχρι ποιου σημείου τα υποκείμενα είναι διατεθειμένα να ακολουθήσουν εντολές που τους απευθύνονται, όπως να «τιμωρήσουν» ένα άλλο υποκείμενο, αφυπνίζοντας τη δυνητικά βίαιη συμπεριφορά τους ως αποτέλεσμα συμμόρφωσης στην εξουσία, μιας και καλούνταν να το υποβάλουν σε αύξουσες δόσεις ηλεκτρικών εκκενώσεων.

Όσοι συμμετείχαν στο πείραμα πίστευαν πως αφορούσε τη μνήμη και την ικανότητα αποστήθισης λέξεων. Συγκεκριμένα, τους έλεγαν πως οφείλουν, αναλαμβάνοντας τον ρόλο του «δασκάλου» έναντι αμοιβής 4 δολαρίων/ώρα, να τιμωρήσουν με μια μηχανή ηλεκτροσόκ το «μαθητευόμενο» σε κάθε λάθος απάντηση. Ο «μαθητευόμενος» δεν ήταν φοιτητής, αλλά ηθοποιός, που είχε προσληφθεί από τον Μίλγκραμ για την ενσάρκωση ακριβώς αυτού του «ρόλου» και δεν υπήρχε ηλεκτρισμός, ούτε ηλεκτροσόκ, γεγονός που ο «δάσκαλος» δε γνώριζε. Ούτε, βέβαια, ότι ο ηθοποιός υποκρινόταν. Πόσοι από τους εθελοντές «δασκάλους» έφτασαν ως τον τελευταίο μοχλό εξαιτίας των λάθος απαντήσεων; Το 95% προχώρησε πάνω από τα 150 βολτ ηλεκτροσόκ, ενώ το 65% έφτασε μέχρι τον τελευταίο μοχλό των 450 βολτ!

Το συμπέρασμα, στο οποίο κατέληξα ξαναβλέποντας το πείραμα, είναι ότι διαχρονικά λειτουργεί προς επίρρωση¹ της ισχύος της θεωρίας του κομφορμισμού, σύμφωνα με την οποία, όταν ένας πολίτης είναι ανίκανος να πάρει αποφάσεις σε καταστάσεις πίεσης και κρίσης, όντας εγκλωβισμένος στα καλοπλεγμένα δίχτυα του φόβου και του πανικού, μοιραία υπακούει τις εντολές κάποιου ανώτερου στην ιεραρχία, στην προκειμένη περίπτωση του Μίλγκραμ - πειραματιστή, ο οποίος δρα σαν ανώτατη αρχή του. Καταδεικνύει, δηλαδή, το ευεπηρεάστο και την υπακοή των ανθρώπων, όταν τους παρασχεθεί μια νομιμοποιημένη ιδεολογία είτε κοινωνική - θεσμική υποστήριξη (εδώ: οι καθημερινοί άνθρωποι εκπλήρωναν εντολές - κάτω από εφάμιλλες συνθήκες «νομιμοποίησης» - που είχαν ως απότοκο τη φαινομενική χορήγηση ισχυρότατων ηλεκτρικών σοκ σε άλλους συμμετέχοντες - συνανθρώπους τους). Νιώθοντας, λοιπόν, την ανάγκη να αποποιηθούν οποιασδήποτε ευθύνης για ό,τι συμβεί στο θύμα, υπέβαλαν ασυνείδητα τον εαυτό τους στο ρόλο του

εκτελεστικού οργάνου της προκείμενης ανώτερης αρχής, υπακούοντας και θεωρώντας ότι εκείνη μόνο είναι η υπεύθυνη για την έκβαση των πραγμάτων.

Υπό αυτό το πρίσμα, η απόσχιση της προσωπικής ευθύνης αποτελεί και τη λεπτή, ακαθόριστη γραμμή στα όρια της υπακοής και της κατ' επέκταση χειραγώγησης του ατόμου. Διότι αποδεικνύεται ότι ναι μεν ο φόβος και η πίεση αποτελούν τους καλύτερους αρωγούς της υπακοής στην εξουσία ανεξαρτήτως των χαρακτηριστικών της τελευταίας, αλλά συνάμα καταστέλλουν την ανεξάρτητη σκέψη και λογική.

Πολλοί θα πουν ότι οι συναγωγές αυτές είναι καθολικές και αγκαλιάζουν ασφυκτικά τον όρο της «μαζοποίησης». Οι άνθρωποι που δυσκολεύονται να πάρουν αποφάσεις και να διαχειριστούν τη ζωή τους, δε διστάζουν να θυσιάσουν και όλες τις ελευθερίες τους χάριν ενός επιβλητικού «ηγέτη», ο οποίος θα τους καθοδηγεί και θα αποφασίζει αντί γι' αυτούς, καταστρατηγώντας έτσι τις ίδιες τις ηθικές τους αναστολές, αφού μπορεί να προβαίνουν σε ενέργειες που σε άλλες περιπτώσεις θα θεωρούσαν καταδικαστέες. Το απόφθεγμα ότι, όσο πιο αναπτυγμένο, διαφοροποιημένο και μορφωμένο είναι ένα άτομο, τόσο λιγότερο επιρρεπές είναι στη «μαζοποίηση», δεν ισχύει πάντα.

Διασκευασμένο κείμενο της Μάγδας Χατζηστρατή (25/02/2017)
Huffingtonpost.gr

1 επίρρωση: ενίσχυση, ενδυνάμωση, επιβεβαίωση

2 συναγωγές: συμπεράσματα

ΚΕΙΜΕΝΟ 2

Πρότυπα και «πρότυπα». Οι «influencers» της εποχής. Ας διαλέξουμε το σωστό «πρότυπο».

Καθημερινά, λόγω επαγγέλματος, έρχομαι σε επαφή με έφηβους και νέους ανθρώπους και αφουγκράζομαι τις ανησυχίες και τους προβληματισμούς τους, αντιλαμβάνομαι τι τους αρέσει και τι όχι και διαπιστώνω την αμφιταλάντευσή τους ανάμεσα στις παιδικές τους πεποιθήσεις περί ηθικής και στην επιβαλλόμενη ηθική που εκπροσωπούν τα σύγχρονα είδωλα της δυτικότροπης – ηλεκτρονικής μας κοινωνίας. Γενικά συνειδητοποιώ ότι οι νέοι γίνονται έρμαιοι «πλαστικών» προτύπων ή στερούνται εντελώς των προτύπων σε έναν κόσμο, στον οποίο τίποτα δεν μοιάζει να είναι ηθικά υγιές.

Παλαιότερα, πρέπει να παραδεχτώ ότι αισθανόμουν πως οι νέοι δυσκολεύοντουσαν να παραδειγματιστούν από έναν καταξιωμένο πνευματικά άνθρωπο, γιατί, ενώ αναγνώριζαν τη σπουδαιότητα του έργου του, ενοχλούνταν από πτυχές της προσωπικότητάς τους, λες και είναι απαραίτητα ταυτίζεται το έργο με τον δημιουργό του. Βέβαια, απέδιδα αυτή την «ενόχληση» στο νεαρόν της ηλικίας τους. Σήμερα όμως παρατηρώ ότι οι νέοι, ακόμα και όταν η ηλικία δεν μπορεί να αποτελεί πια για αυτούς ελαφρυντικό, ακολουθούν με πίστη και προσήλωση ανθρώπους που ... δεν έχουν να επιδείξουν κανένα έργο.

Αναφέρομαι προφανώς στα «πρότυπα» εκείνα των νέων που προβάλλουν την κενότητα της δικής τους ζωής στα ριάλιτι σόου και στα περιοδικά, που εκθέτουν τα πλαστικά τους κάλλη με κάθε ευκαιρία, που παρουσιάζουν τις πολύ προσωπικές τους στιγμές στο γυαλί, ακόμη και αν αυτές αφορούν τα ίδια τους τα παιδιά, και

που εν τέλει πληρώνονται αδρά με αμύθητα ποσά, επειδή χιλιάδες νέων τους ακολουθούν φανατικά στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και καταβάλλουν προσπάθειες, για να τους μοιάσουν.

Είναι πραγματικά λυπηρό να παρατηρείς σήμερα νέους ανθρώπους να προσπαθούν να μοιάσουν ως προς τα χαρακτηριστικά της εξωτερικής τους εμφάνισης σε τέτοιου είδους «πρότυπα», μόνο και μόνο επειδή αυτά ασκούν επιρροή στα ηλεκτρονικά πλήθη. Αυτό όχι μόνο αλλοιώνει την ταυτότητα του ατόμου, όχι μόνο υποβαθμίζει το ήθος και την αξιοπρέπειά του, αλλά οδηγεί σε κάτι πολύ χειρότερο, στη μαζοποίηση.

Καταλήξαμε έτσι όλοι ομοιόμορφοι σαν πρόβατα κοπαδιού που βελάζουν στους ρυθμούς της φλογέρας του διαδικτύου. Γίναμε όλοι μαριονέττες και τα νήματα της ζωής μας δεν τα κουνάμε εμείς, αλλά οι κάθε λογής influencers που πλουτίζουν πάνω στην πλάτη μας. Ξεχάσαμε την πραγματική σημασία των προτύπων, ξεχάσαμε πώς να τα αξιοποιούμε και όλο αυτό είναι θλιβερό. Ξεχάσαμε πως πρότυπο γυναίκας είναι πρωτίστως η μάνα μας και καλύτερα η μάνα αυτού του παιδιού με αυτισμό, που, παρά τις αντιξοότητες, αγωνίζεται, επιβιώνει. Το σημαντικότερο, ξεχάσαμε τον εαυτό μας, την αξία του μυαλού και των χεριών μας που με αυτά πρέπει να χαράξουμε τον δικό μας δρόμο.

Ξεχάσαμε και χάσαμε...

Υπάρχουν πρότυπα και «πρότυπα» λοιπόν. Σταματώ εδώ, λόγω θυμού, ντροπής, και συγκίνησης. Ας διαλέξουμε επιτέλους το σωστό!

Διασκευασμένο κείμενο της Κωνσταντίας Φιλίππου, beezdom

ΚΕΙΜΕΝΟ 3

Το παρακάτω κείμενο αποτελεί απόσπασμα από τα διηγήματα του Αντώνη Σαμαράκη που κυκλοφορούν στο βιβλίο του με τον τίτλο «Αρνούμαι» (1961). Αποτυπώνει σε αυτά την ασυμβίβαστη αντίθεσή του σε έναν κόσμο αλλοτρίωσης της ανθρώπινης προσωπικότητας και κοινωνικής αποσάθρωσης προϊόν του υπαρξιακού κενού που είχε αφήσει ο δεύτερος παγκόσμιος πόλεμος, των τραυμάτων του εμφυλίου πολέμου και των κοινωνικοπολιτικών αδιεξόδων της μεταπολεμικής Ελλάδας.

Στη διασταύρωση της Λεωφόρου Μαζικής Ζωής με τη Λεωφόρο Μαζικής Πρωτοβουλίας, το σήμα της τροχαίας καθήλωσε τους πεζούς στα πεζοδρόμια. Τώρα είχαν σειρά τα αυτοκίνητα...

Ύψωσε το δεξί του χέρι που κρατούσε τη σάκα του γιου του, το ύψωσε άλλη μια φορά έτσι σα να ήθελε να δει τι βάρος είχε η σάκα.

- Δε μου λες; Τι έχεις βάλει στη σάκα σου σήμερα; Ε; κατεργαράκο; Πέτρες έβαλες; Πρώτα φορά είναι τόσο βαριά... Δεν μπορώ να καταλάβω!

Τον διέταξε το σήμα της τροχαίας που έδωσε εκείνη τη στιγμή διάβαση στους πεζούς. Και οι πεζοί ξεχύθηκαν τώρα στην ασφαλτο...Κάθε πρωί, η διασταύρωση αυτή είχε πολύν κόσμο και πολλά αυτοκίνητα... κάθε πρωί, οχτώ μήνες τώρα που περνούσε από εκεί, από τον περασμένο Οκτώβριο πηγαίνοντας τον γιο του σχολείο, κρατώντας στο δεξί χέρι τη σάκα του παιδιού και στ' άλλο το μικρό λιγνό χεράκι.

- Λοιπόν, το δίχως άλλο πέτρες έχεις βάλει! Ξαναείπε και χαμογέλασε.

Εδώ άρχισαν και πάλι τα μεγάφωνα κάθε ένα λεπτό, ακριβώς κάθε ένα λεπτό μιλούσαν τα μεγάφωνα... μιλούσαν και έλεγαν ολοένα τα ίδια... κάθε ένα λεπτό ακριβώς... η πόλη ολόκληρη ήταν ένα πελώριο μεγάφωνο, εκατομμύρια μεγάφωνα σ' όλη την πόλη, σ' όλους τους δρόμους, σ' όλες τις πλατείες, σ' όλα τα πάρκα, σ' όλους τους σταθμούς, σ' όλες τις γέφυρες, σ' όλες τις στοές, σ' όλους τους στύλους του ηλεκτρικού, σ' όλους τους στύλους των τρόλεϋ, σ' όλα τα δημόσια καταστήματα, σ' όλα τα δημόσια αποχωρητήρια... Μεγάφωνα, μεγάφωνα παντού, που κάθε ένα λεπτό μιλούσαν όλα μαζί κι έλεγαν ολοένα τα ίδια:

*Βαδίζετε ακριβώς επάνω εις την Γραμμήν
την οποίαν έχει χαράξει η τροχαία,
μόνον τότε είσθε εν ασφαλεία...
Βαδίζετε ακριβώς επάνω εις την Γραμμήν
την οποίαν έχει χαράξει το κράτος,
μόνον τότε είσθε εν ασφαλεία...*

Εκεί που πήγε να ανέβει στο πεζοδρόμιο της Λεωφόρου Μαζικής Πρωτοβουλίας, γλίστρησε και παρολίγο να βρεθεί στην άσφαλτο. Έσφιξε πιο πολύ στο δεξί του χέρι τη σάκα του γιου του και είπε:

- Είδες που γλιστράει η άσφαλτος; Είναι ακόμη από τη βροχή που έριξε τη νύχτα... Δεν την πήρες είδηση τη βροχή... έπιασε αργά, περασμένα μεσάνυχτα... εσύ κοιμόσουν. Το νου σου μη γλιστρήσεις και συ σαν και μένα! Πρόσεχε!

Αντώνης Σαμαράκης «Αρνούμαι»

Θέμα Α

A1. Λαμβάνοντας υπόψη το περιεχόμενο των τριών τελευταίων παραγράφων του Κειμένου 1, να παρουσιάσετε πώς συμπεριφέρεται ο άνθρωπος που στερείται κριτικής σκέψης (60-70 λέξεις).

Μονάδες 15

Θέμα Β

B1. Να επαληθεύσετε ή να διαψεύσετε, με βάση τα Κείμενα 1 και 2, τις παρακάτω προτάσεις σημειώνοντας **Σωστό** ή **Λάθος**. Να τεκμηριώσετε κάθε επιλογή σας παραπέμποντας στο αντίστοιχο χωρίο του κειμένου.

α. Σύμφωνα με τη συντάκτρια του Κειμένου 1 η μειονότητα των συμμετεχόντων στο πείραμα εθελοντών «δασκάλων» έφτασε μέχρι τον τελευταίο μοχλό των βολτ.

β. Σύμφωνα με τη συντάκτρια του Κειμένου 1 ο άνθρωπος, υπό οποιεσδήποτε συνθήκες, υποτάσσεται θελημένα σε μια ανώτατη αρχή.

γ. Σύμφωνα με τη συντάκτρια του Κειμένου 1 το πείραμα του Στάνλεϊ Μίλγκραμ αναιρεί τη θεωρία της μαζοποίησης.

δ. Σύμφωνα με τη συντάκτρια του Κειμένου 2 όλοι οι έφηβοι και οι νέοι ακολουθούν τα σύγχρονα δυτικά πρότυπα με ευκολία.

ε. Σύμφωνα με τη συντάκτρια του Κειμένου 2 ο σύγχρονος κόσμος είναι ανήθικος.

Μονάδες 10

B2. Η συντάκτρια του Κειμένου 1 επιχειρεί να πείσει τον αναγνώστη για τις συνθήκες που οδηγούν το άτομο στον κομφορμισμό του. Να καταγράψετε δύο μέσα πειθούς που επιβεβαιώνουν την παραπάνω θέση.

Μονάδες 6

B3. Να σχολιάσετε το ύφος του Κειμένου 2 επικαλούμενοι στην απάντησή σας το κυρίαρχο ρηματικό πρόσωπο (μονάδες 6). Πιστεύετε ότι το ύφος αυτό ανταποκρίνεται στον σκοπό για τον οποίο συντάχθηκε το συγκεκριμένο κείμενο; (μονάδες 4)

Μονάδες 10

B4. Να κρίνετε τον τίτλο του Κειμένου 2 με κριτήρια την πληροφορικότητα του αναγνώστη και την προσέλκυση του ενδιαφέροντός του.

Μονάδες 10

B5. Να χρησιμοποιήσετε καθεμιά από τις υπογραμμισμένες λέξεις σε μια πρόταση με σημασία διαφορετική από αυτή που έχει στο κείμενο (Μπορείτε να διαφοροποιήσετε τις λέξεις ως προς την πτώση και τον αριθμό).

«η ηθική κρίση του ατόμου» (παρ.1 Κειμένου 1)
«την ενσάρκωση ακριβώς αυτού του «ρόλου»» (παρ.2 Κειμένου 1)

Μονάδες 4

Θέμα Γ

Γ1. Να καταγράψετε σε 150-200 λέξεις ποιο, κατά τη γνώμη σας, είναι το θέμα του Κειμένου 3. Στην απάντησή σας να επικαλεστείτε τρεις τουλάχιστον κειμενικούς δείκτες. Πιστεύετε ότι το θέμα αυτό προβληματίζει τον σύγχρονο άνθρωπο;

Μονάδες 15

Θέμα Δ

Δ1. Η συντάκτρια του Κειμένου 1 υποστηρίζει ότι η μόρφωση δεν αποτελεί εγγύηση για την αποφυγή της μαζοποίησης καθώς «*το απόφθεγμα ότι, όσο πιο αναπτυγμένο, διαφοροποιημένο και μορφωμένο είναι ένα άτομο, τόσο λιγότερο επιρρεπές είναι στη «μαζοποίηση», δεν ισχύει πάντα*». Να διατυπώσετε τεκμηριωμένα τη συμφωνία ή διαφωνία σας σχετικά με την άποψη που διατύπωσε. Υποθέστε ότι το κείμενό σας (300-350 λέξεις) θα δημοσιευτεί στην ίδια ιστοσελίδα που φιλοξένησε το άρθρο της κυρίας Χατζηστρατή.

Μονάδες 30